

Instytut Pamięci Narodowej - Opole

<https://opole.ipn.gov.pl/opo/aktualnosci/247437,Opolski-Katyn-80-rocznica-zbrodni-na-zolnierzach-Bartka.html>

13.09.2026, 00:05

Opolski Katyń. 80. rocznica zbrodni na żołnierzach „Bartka”

Mieli zniknąć bez śladu. Miejsca ich pochówku miały pozostać nieznane, nazwiska wymazane, a pamięć o nich miała ustąpić miejsca komunistycznemu kłamstwu.

Osiemdziesiąt lat po zbrodni dokonanej przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa na żołnierzach zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych kpt. Henryka Flamego ps. „Bartek” możemy powiedzieć jedno: plan oprawców się nie powiódł. Stary Grodków i Malerzowice Wielkie – Polany Śmierci – stanowią dziś miejsca pamięci, prawdy i przywracania imion.

[Żołnierze Niezłomni](#) [Żołnierze Wyklęci](#)

11.09.2026

Są w historii Polski miejsca, które na zawsze pozostają symbolami zbrodni. Katyń, Palmiry, Piaśnica, więzienie przy Rakowieckiej. Do tej tragicznej mapy polskiej historii należy również Opolszczyzna – Stary Grodków, Malerzowice Wielkie i Barut, miejsca związane z operacją „Lawina”.

Nie była to przypadkowa tragedia.

Nie była to walka dwóch oddziałów.

Była to zaplanowana akcja likwidacyjna.

Na początku września 1946 r. funkcjonariusze komunistycznego aparatu bezpieczeństwa przystąpili do realizacji jednej z najbardziej perfidnych operacji wymierzonych w polskie podziemie niepodległościowe. Jej celem było zniszczenie zgrupowania partyzanckiego Narodowych Sił Zbrojnych dowodzonego przez kpt. Henryka Flamego „Bartka”.

Zgrupowanie „Bartka” należało do największych struktur podziemia niepodległościowego działających na terenie Śląska Cieszyńskiego, Beskidów i Żywiecczyny. Jego żołnierze walczyli najpierw z niemieckim agresorem, a po zakończeniu II wojny światowej stanęli wobec nowego zagrożenia – sowieckiej okupacji.

Dla nich zakończenie działań wojennych w maju 1945 r. nie oznaczało odzyskania wolności przez ojczyznę. Niemiecką okupację zastąpiła dominacja sowiecka, a w kraju władzę przejmowali komuniści wspierani przez aparat terroru. Wielu żołnierzy polskiego podziemia stanęło wówczas przed dramatycznym pytaniem: czy złożyć broń, czy pozostać wiernym złożonej przysiędze.

Żołnierze „Bartka” wybrali wierność

Nie byli ludźmi, którzy chcieli walczyć dla samej walki. Byli żołnierzami wychowanymi w przekonaniu, że służba Rzeczypospolitej nie kończy się w chwili, gdy zmienia się okupant. Nie uznawali Polski podporządkowanej Moskwie za państwo wolne i suwerenne. Dlatego pozostali w konspiracji. Komunistyczna władza odpowiedziała terrorem.

Pułapka „Lawiny”

Przeciwko podziemiowi skierowano cywilny jak i wojskowy aparat państwa: Urząd Bezpieczeństwa, Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Milicję Obywatelską i rozbudowaną sieć agentury. Do walki z żołnierzami podziemia wykorzystywano również propagandę. Partyzantów nazywano „bandytami”, „terrorystami” i „wrogami ludu”.

Wobec zgrupowania „Bartka” komunistyczny aparat bezpieczeństwa zdecydował się jednak na coś więcej niż klasyczną operację wojskową. Przygotowano prowokację. Operacja otrzymała kryptonim „Lawina”.

Funkcjonariusze UB, wykorzystując agenturę i ludzi wprowadzonych do struktur podziemia, stworzyli pozory możliwości przerzutu partyzantów na Zachód. Żołnierzom przedstawiano perspektywę przedostania się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, gdzie mieli znaleźć schronienie i możliwość dalszej walki o wolną Polskę. Dla ludzi ściganych przez bezpiekę była to wiadomość, która mogła oznaczać ratunek. W rzeczywistości była to śmiertelna pułapka.

Jesienią 1946 r. kolejne grupy żołnierzy zgrupowania „Bartka” przetransportowano na Opolszczyznę. Partyzanci nie znali terenu i nie wiedzieli, że zostali wydani w ręce polskich czekistów.

W Malerzowicach Wielkich trafili do dawnego majątku Scharfenberg. Tam, pod osłoną nocy, zostali zaatakowani przez funkcjonariuszy UB i NKWD. Po ujęciu żołnierzy rozpoczęła się egzekucja. Kolejnych partyzantów mordowano strzałem w tył głowy. Jeden po drugim ginęli ludzie, którzy jeszcze niedawno wierzyli, że jadą ku wolności.

W Starym Grodkowie zbrodnia przybrała inną formę. Żołnierzy umieszczono w baraku, który został wcześniej zaminowany. Eksplozja miała nie tylko zabić partyzantów, ale również zatrzeć ślady zbrodni. Mordercy liczyli na to, że ziemia przykryje ich czyn.

W ten sposób dopełnił się los około stu partyzantów „Bartka”. Komunistyczna władza chciała, aby wraz ze śmiercią żołnierzy zginęła również prawda o nich. Nie udało się.

W 2012 r. Instytut Pamięci Narodowej pod kierunkiem zastępcy prezesa IPN dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka rozpoczął poszukiwania ofiar operacji „Lawina”. Praca była trudna i wymagała połączenia badań archiwalnych, relacji świadków, analiz historycznych, badań archeologicznych, antropologicznych i genetycznych.

W Starym Grodkowie odnaleziono szczątki ofiar oraz przedmioty należące do zamordowanych. Były wśród nich rzeczy osobiste, elementy wyposażenia i przedmioty świadczące o tym, kim byli ludzie, których komunistyczna propaganda przez lata przedstawiała jako „bandytów”.

Dzięki przeprowadzonym przez IPN ekshumacjom w Starym Grodkowie i Malerzowicach Wielkich udało się zidentyfikować 25 żołnierzy zgrupowania „Bartka”. Ich rodziny po dziesięcioleciach otrzymały odpowiedź na pytanie, które przez całe pokolenia pozostawało bez odpowiedzi: gdzie są ich ojcowie, synowie i bracia.

W 2019 r. na Polanie Śmierci w Starym Grodkowie, staraniem Instytutu Pamięci Narodowej powstało upamiętnienie przypominające o zbrodni, do której doszło jesienią 1946 r. Składa się na nie rekonstrukcja wysadzonego baraku. W jego wnętrzu umieszczono naturalnej wielkości szklane półprzezroczyste wizerunki postaci symbolizujące członków oddziału kapitana Flamego. Przed

barakiem ustawiono kilkumetrowy kamienny krzyż, a miejsca odnalezienia szczątków żołnierzy i artefaktów oznaczono symbolicznymi kamiennymi mogiłami.

To właśnie takie działania stanowią istotę pracy Instytutu Pamięci Narodowej. Naszą misją jest nie tylko badanie historii. Jest nią również przywracanie tożsamości Bohaterom. Dlatego zawsze „powracamy po swoich”.

Z Polan Śmierci na cmentarz w Kamesznicy

7 maja 2026 r. w Kamesznicy otwarto Cmentarz Wojenny Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych. To wydarzenie szczególne w procesie przywracania pamięci o żołnierzach zgrupowania „Bartka”.

„To symboliczny powrót sprawiedliwości i powrót naszych wielkich bohaterów. Za ten powrót chciałem z głębi serca podziękować przede wszystkim Instytutowi Pamięci Narodowej za tak ważną dla Polski misję poszukiwania, identyfikowania i chowania naszych narodowych bohaterów” – mówił podczas otwarcia cmentarza Prezydent RP dr Karol Nawrocki.

Cmentarz żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych w Kamesznicy jest nekropolią i zarazem jedynym tego rodzaju miejscem pamięci, w całości poświęconym żołnierzom zgrupowania kpt. Henryka Flamego „Bartka”. Jego budowa jest efektem działalności Instytutu Pamięci Narodowej, którego Biuro Poszukiwań i Identyfikacji doprowadziło do odnalezienia szczątków wielu ofiar komunistycznej operacji „Lawina” z września 1946 r.

"Dziś my, wolni Polacy, oddajemy im spóźniony hołd i przyznajemy trwałe miejsce w narodowym panteonie. Ważną rolę odegrał tu – i wciąż odgrywa – Instytut Pamięci Narodowej. Prowadzimy badania naukowe, edukujemy, upamiętniamy. Wydobywamy szczątki Żołnierzy Wyklętych z bezimiennych dołów i zapewniamy im godny pochówek. W tym dziele nie ustaniemy, dopóki nie odnajdziemy wszystkich naszych bohaterów” – zaznaczył zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski.

Kamesznica jest symbolem drogi, którą przeszliśmy przez ostatnie lata. Jest odpowiedzią wolnej Polski na bezimienne doły, które przygotowali komunistyczni oprawcy. Tam, gdzie miało nie być grobu, są mogiły. Tam, gdzie miało nie być nazwisk, są nazwiska. Tam, gdzie miało być zapomnienie, jest pamięć.

Zapraszamy do wspólnego uczczenia 80. rocznicy zbrodni na żołnierzach zgrupowania „Bartka”. 12 września 2026 r. o godz. 11.00 na Polanie Śmierci k. Starego Grodkowa odbędzie się Msza polowa i uroczystości państwowe, a o godz. 14.45 na Polanie Śmierci k. Malerzowic Wielkich odbędzie się uroczystość złożenia kwiatów i zniczy. Pamięć o Niezłomnych będziemy także przywoływać 19 września 2026 r. o godz. 18.00 na Polanie Śmierci k. Starego Grodkowa podczas premiery spektaklu „Korona i zdrada” w reż. Tomasza Antoniego Żaka, w wykonaniu Teatru Nie Teraz. Obchody odbędą się pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dr. Karola Nawrockiego.

Denis Olejak, Delegatura IPN w Opolu

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Stary Grodków

Opole

80. ROCZNICA ZBRODNI DOKONANEJ PRZEZ FUNKCJONARIUSZY UB NA ŻOŁNIERZACH ZGRUPOWANIA PARTYZANCKIEGO ODDZIAŁÓW NSZ KPT. HENRYKA FLAMEGO PS. „BARTEK”

12 września 2026

11.00 Polana Śmierci k. Starego Grodkowa

Msza polowa w intencji zamordowanych żołnierzy

Uroczystości państwowe:

Hymn RP i podniesienie flagi na maszt

Okolicznościowe wystąpienia

Apel Pamięci i salwa honorowa

Złożenie kwiatów i zniczy

14.45 Polana Śmierci k. Malerzowic Wielkich

Złożenie kwiatów i zniczy

Okolicznościowe wystąpienia

Poczęstunek

19 września 2026

18.00 Polana Śmierci k. Starego Grodkowa

Spektakl „Korona i zdrada” (PREMIERA) / Teatr Nie Teraz

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

WSPÓŁORGANIZATORZY:

GMINA
GRODKÓW

GMINA
SKOWONCZYCE

GMINA
ŁAMBINOWICE

GMINA
TULOWICE

PARTNERZY:

TEATR
NIE TERAZ

GMINA
NYSA

NYSKI DOM KULTURY

STOWARZYSZENIE
IM. RTH W. PIŁECKIEGO
'AKTYONIM T IV'

Zaproszenie na uroczystości w 80. rocznicę zbrodni na żołnierzach zgrupowania NSZ kpt. Henryka Flamego ps. „Bartek”.